

جنسیت و انتخابات

دکتر علی محمدی اصل

سرشناسه: محمدی اصل، عباس، ۱۳۴۶-
 عنوان و نام پدیدآورنده: جنسیت و انتخابات / عباس محمدی اصل.
 مشخصات نشر: تهران: دیبای دانش، ۱۳۹۸
 مشخصات ظاهری: ۱۱۲ ص
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۴۴۴-۱۷-۰
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: زنان - انتخابات / Women-Suffrage
 موضوع: زنان - فعالیت‌های سیاسی / Women-Political activity
 موضوع: جنسیت - جنبه‌های اجتماعی / Sex-Social aspects
 هبندی کنگره: HQ۱۳۳۶
 رده‌بندی دیس: ۳۰۵/۴۳
 شماره کتبشناسی: ۶۰۵۳۰۴۶

عنوان: جنسیت و انتخابات
 نویسنده: دکتر عباس محمدی اصل
 ناشر: دیبای دانش
 نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۸
 شمارگان: ۵۰۰ نسخه
 قیمت: ۱۷۰۰۰۰ ریال

Diba_Danesh10904@yahoo.com
 https://dibayedanesh.ir
 Instagram.com/Dibayedaneshpub

تهران - میدان انقلاب - ابتدای کارگر جنوبی -
 کوچه رشتچی - پلاک ۱۴ - واحد ۵
 تلفن: ۰۹۱۲۴۸۵۹۵۶۴، ۰۲۱-۶۶۹۲۲۰۲۷

فهرست

۷.....	سخنی با خواننده
۱۱.....	مقدمه
۱۷.....	تأثیر در باب انتخابات سیاسی
۲۳.....	کنش سیاسی
۲۷.....	فرهنگ و نقش سیاسی زنان
۳۳.....	مشارکت، نمایندگی و روش سیاسی زنان
۳۹.....	فضای جنسیتی انتخابات سیاسی
۴۷.....	نمایندگی سیاسی زنان در عرصه دموکراسی
۵۳.....	جنسیت و جماعت رأی دهنده
۵۷.....	گزینه‌های جنسیتی رأی گیری
۶۵.....	سهیمه کاندیداهای زن در انتخابات
۷۱.....	زنان و انتصاب انتخاباتی
۷۵.....	زنان از نمایندگی تا قانونگذاری
۸۱.....	سیاست در راه همبرابری جنسیتی
۸۷.....	سیاستگذاری‌های اجتماعی و زنان
۹۱.....	رأی و رهایی زنان
۹۷.....	جمع‌بندی
۱۰۱.....	منابع

سخنی با خواننده

ز پوشیده‌رویان یکی شهرناز
دگر پاکدامن به نام ارنواز
که جمشید را هر دو دختر بدند
سربانوان را چو افسر بدند
فردوسی

تأمین امنیت ملی و حل مسائل اقتصادی، تابعی از مشارکت همبرابر زنان و مردان مستقل و آزاد در عرصه سیاست است. بدون این پشتوان حقوقی نه توسعه سیاسی تحقق می‌پذیرد و نه آرمان‌هایی چون مبارزه با تروریسم، گشایش انتخابات سیاسی واجد ارتباط کمی با جنسیت می‌نماید؛ ولی با این حال پویایی جنسیتی در امر انتخابات سیاسی بسیار مهم است و بدون آن فهم و تفسیر انتخابات و مشارکت سیاسی بی‌معنا می‌نماید.

بدیهی است که بازی انتخاباتی تاکنون میدان مردان بوده است. عرصه‌های اصلی احزاب در امر انتخابات مرد بوده و زنان نیز به شکل شکافی نیمه‌فعال به عنوان مردان‌شان در این عرصه مشارکت ورزیده و البته باز هم بیشتر رأی‌دهندگان مردان، اکثر استراتژیست‌های پشت‌صحنه مبارزات انتخاباتی و مشاوران، کارشناسان رسانه‌ها، مشاوران جمع‌آوری کمک‌های مالی و افراد دیگری چون مروجین پیام‌های تبلیغاتی نیز مرد هستند. علاوه بر این شناخته‌شده‌ترین گزارشگران و مجریان اخبار رسانه‌ها در این زمینه نیز همچون مدیران و کارگردانان یا میهمانان این عرصه مردند. همچنین بیشتر نویسندگان و روزنامه‌نگاران سیاسی در سراسر دنیا مذکر هستند. گردانندگان گفتگوهای سیاسی مورد توجه عموم نیز مردانند و اکثر سرمایه‌گذاران عمده در امر مبارزات انتخاباتی هم البته مردان هستند.

گذشته از تسلط مستمر مردان بر عرصه سیاست، زبان جنسیتی نیز به چشم‌انداز سیاسی‌مان نفوذ می‌کند. سیاست و انتخابات غالباً از نظر قیاس و استعارات سنتی مانند حوزه‌های مردانه جنگ و ورزش توصیف می‌شود. نبرد انتخاباتی، اتخاذ استراتژی لازم برای آسیب‌زدن به رقیب یا حتی نابودی حریف ستاد مبارزات انتخاباتی مبین تلقی انتخابات به‌منزله جنگ است که خاص مردان است و گویا تنها این کاندیداها می‌توانند به مخالفان خود حمله کنند و حتی گردآوری پول هم به بهانه پیروزی در این جنگ صورت می‌گیرد. حتی تشبیه انتخابات به مسابقات اسبدوانی و شرط‌بندی یا سرمایه‌گذاری در این عرصه صورت می‌پذیرد که گویا میدان نبردی است مختص مردان.

در شعارها، انتخاباتی نیز از سختی‌هایی چون شکار و کشتن قاچاقچیان محلی یا تروریست‌های منطقه‌ای و جهانی ذکری به میان می‌آید. در کنار زبان جنگ، زبان ورزشی مثل مسابقات اسبدوانی، جلو و عقب بودن کاندیداها خبر می‌دهند و مفسران درباره چگونگی کارزارهای انتخاباتی با خرخش استراتژیک و نرمش تاکتیکی و امثالهم دم می‌زنند و مثل زبان بوکس و برجال‌بختی و با تکیه بر اصطلاحات سایر ورزش‌ها به ضربه‌کردن و اوت‌کردن و زیر خم‌گیری و نزدیکی حریف و امثالهم اشاره می‌کنند و منادی پذیرش شکست یا به ثمر رسیدن پیروزی می‌گردند. زبان جنگ و ورزش با استعارات سنتی مردانه در پارادایم مذکر آن‌قدر در گفتمان سیاست رواج دارد که حتی توسط قائلین افزایش مشارکت سیاسی زنان در این عرصه در موردی مثل فراهم کردن فرصت‌های بیشتر برای ورود زنان به سیاست و سطح‌بندی این بازی برای صبر و استقامت استفاده می‌شود.

همان‌طور که زبان تحلیل سیاسی مبین انتظارات فرهنگی ما در مورد خصوصیات و ظاهر و رفتار جنسیتی نامزدها مثل مدیران سختگیر و مسلط، مدیریت، گویا پس‌زمینه اعتبار نظامی و داشتن تجربه جنگی نیز کیفیت بسیار مطلوب کاندیداها است که قاعداً مردند و گاه در عرصه ریاست جمهوری، مسئولیت فرماندهی کل قوا را نیز بر عهده خواهند گرفت. حتی این انتظارات متوجه لباس‌های نامزدها و رهبران سیاسی نیز می‌شود که پوشش‌های متفاوتی را تداعی می‌کند. به‌علاوه کاندیداها زن و مرد در مورد استراتژی‌های خود به همجنسان و ناهمجنسان‌شان وعده‌ها و توضیحات متفاوتی می‌دهند. مشاوران نظرسنجی‌ها و مبارزات انتخاباتی معمولاً سعی می‌کنند بفهمند چه موضوعات یا مضامینی مورد نظر زنان یا مردان است و به طراحی پیام‌های مختلف نامزدها بر همین اساس علاوه بر سایر درخواست‌های ویژه مثلاً از سوی زنان جوان، مردان طبقه کارگر، زنان سالخورده، زنان مجرد، زنان متأهل، زنان روستایی یا زنان مهاجر و قومیت‌های مختلف می‌پردازند.

حتی وقتی جنسیت صریحاً مدنظر نیست، غالباً در پس‌زمینه فعال بوده و روی فروض ما مثل مشروعیت کنشگران سیاسی یا چگونگی رفتار کردن‌شان تأثیر می‌گذارد. البته نقش جنسیت طی زمان تغییر می‌کند و حسب هنجارها متفاوت جلوه نموده و در زمینه‌های مختلف روند انتخابات متحول می‌نماید. مثلاً نامزدی سیاسی زنان پیش از این در برخی کشورها ناهنجاری جلوه می‌کرد و در بسیاری از آنها با خصومت آشکار روبرو می‌شد. واضح است که اکنون فضای انتخاباتی برای زنان پذیرا تر است و به آرامی و پیوسته، تعداد بیشتری از زنان وارد انتخابات در همه سطوح شده‌اند.

این همه بدان معناست که نامزدی و انتخابات سیاسی نمایندگان عدالت است و بدون توجه به جنبه‌های جنسیتی در سیاست‌های انتخاباتی نمی‌توان از مشارکت واقعی مدنی سراغ گرفت. هر چه بر زنان و مردان در کانون‌های انتخابات سیاسی زمینه‌ساز تأمین دغدغه‌های انتخاب‌ندگان و انتخاب‌شوندگان در عرصه عدالت اجتماعی و کیفیت سیاسی زندگی انسانی- اجتماعی است.

با این وجود هنوز تعداد زنان حاضر در این حیطه و سطوح مختلفش به نسبت مردان بسیار کمتر است. کمتر بودن نمایندگان زن در جالس قانون‌گذار، منع یا محدودیت زنان از حضور در انتخابات ریاست جمهوری یا وزارت، معاونت رئیس‌جمهور، وجود نسبتاً کم زنان در مواضع مدیریت سیاسی در عین حضور زنان، به عنوان اکثریت رأی‌دهندگان مبین آن است که سیستم دموکراتیک از اکثریت زنان در بدنه رأی‌دهندگان بهره می‌گیرد؛ ولی نمایندگان واقعی آنان در مناصب سیاسی نیست.

نگاه جنسیتی به دریافت و تفسیر انتخابات سیاسی متضمن درک‌های ورود مشارکت‌کنندگان زن و مرد به این عرصه از حیث شکل‌گیری و تأثیر آن بر سیاست است. از قانونی و اجرائی و قضائی است. رفع مشکلات زنان خصوصاً در تعامل با طبقه و قومیت و دیانت و ملیت و امثالهم بدان روی اهمیت دارد که بی آنها دموکراسی شعاری بیش نمی‌نماید. در این عرصه لازم است روشن شود چگونه مردانگی با انتخابات سیاسی آمیخته و چطور در انتخابات و سنش فرضیات ضمنی حاکی از مردانه‌بودن این عرصه‌اند. در واقع این مکانیسم‌ها برای مبارزات بر سر اشکال مختلف مردانگی رقم خورده و پیامدهایی برای زنان به‌عنوان نامزدها و شهروندان تقریر کرده است. پویایی در حال تغییر مشارکت جنسیتی در عرصه سیاسی اما متوجه تکنیک‌هایی است که احزاب سیاسی و گروه‌های زنان برای

تقویت حضور زنان در این عرصه مثل ثبت‌نام، مشارکت و انتخاب کاندیدها برحسب تبلیغات جهت افزایش نرخ مشارکت سیاسی زنان استفاده می‌کنند.

اختلاف رفتار انتخاباتی زنان و مردان، شکاف جنسیتی در رأی دادن، حمایت معمول سیاسی زنان و مواردی از این دست می‌تواند بر شکاف جنسیتی در عرصه انتخاب کاندیداهای زن از حیث استراتژی‌های مختلف نامزدها و مبارزات انتخاباتی در جذب زنان رأی‌دهنده بیافزاید. بر این بنیان شاید علل و دلایل بازده اندک حضور سیاسی زنان از حیث ظرات روش‌های فشار جنسیتی در عرصه انتخابات بر آنان روشن گردد. مشارکت سیاسی زنان از طبقات و اقوام و مذاهب مختلف به‌عنوان نامزدهای سیاسی و نیل آنها به مقامات منتخب در هر سطح گویای موانع حضور بیشتر آنان در سیستم سیاسی بوده و می‌تواند زمینه‌ساز قابلیت بر این غلبه بر این موانع باشد. نقش خطیر احزاب و سازمان‌های زنان در ترویج و تسهیل انتخابات زنان جهت گزینش در سمت‌های عمومی نیز چنان است که بازنگری رابطه احزاب سیاسی و نامزدهای زن برای مناصب سیاسی مثلاً از حیث حمایت از آنها در مبارزات انتخاباتی، و اساساً مشارکت روزافزون زنان در سازمان‌های حزبی را چونان زمینه برابری لازم می‌آید.

تأثیر رسانه‌ها هم بر مبارزات نامزدهای سیاسی قابل کتمان نیست. روزنامه‌ها اغلب زنان را کمتر از نامزدهای مرد پوشش می‌دهند. موضع‌گیری‌های‌شان را نشان می‌دهند. این در حالی است که پیام‌های مربوط به نامزدها در تبلیغات تلویزیونی و وب‌سایت‌ها به‌ویژه در مورد نامزدهای زن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند و ارائه مستقیم موضوعات سیاسی در جریان انتخابات به رأی‌دهندگان در قالب کمپین‌ها ضرورت می‌یابد. شرط این کار هم افزایش دانش زنان در مورد نامزدها، پوشش رسانه‌ای آنها، تبلیغات تلویزیونی و وب‌سایت‌ها و ارائه نمونه‌هایی از توانایی زنان در انتخابات در کمال‌های ارتباطی برای تأثیرگذاری پیام‌های مثبت و یکپارچه‌ساز در ارتباط با رأی‌دهندگان است. سبک محدود زنان در انتخابات سیاسی و عملکرد نامزدهای زن در مقایسه با انتخابات قبلی می‌تواند مبین نقش سیاسی احزاب در شکل دادن به نامزدی زنان و درک وضعیت زنان در سیاست انتخاباتی و حتی انتخاب و تصدی پست یا چشم‌انداز دستیابی‌شان به مقامات بالاتر در آینده باشد.

عباس محمدی اصل

دانشگاه علامه طباطبائی